

פרשת השוחד של תא"ל דותן

"אם נותרו עוד בקירבו של נאשם זה רסיסי מצפון - יצטרך הוא לשאת עליהם, כל ימי חייו על פני האדמה, מאחורי סורג ובריח - ומחוצה להם - את אותות הקלון שהטביעו מעשיו בשמה של המדינה ובשמו של חיל האוויר".

(מתוך פסק הדין של בית הדין הצבאי המיוחד)

תא"ל דותן, ראש להק ציוד במטה חיל האוויר, נעצר ב-28 באוקטובר 1990. חקירה שהתנהלה בעניינו משנת 1988 הובילה לגילוייה של אחת מפרשות השחיתות הגדולות ביותר בתולדות המדינה, פרשה שהכתימה את צה"ל ואת מדינת ישראל.

דותן היה אחראי להזמנת עבודות מחברות אזרחיות ולניהול רכש מחברות זרות, והייתה לו הסמכות להמליץ על קבלני משנה לחברות זרות שניהלו פרויקטים עבור חיל האוויר. משנת 1983 ועד לשנת 1990 ניצל תא"ל דותן את מעמדו לעשיית מעשי מרמה, זיוף ושוחד, והכול - למען בצע כסף. במהלך השנים יצר קשר עם גופים שביצעו עבודות ופרויקטים עבור חיל האוויר, ובתמורה קיבל מהם שלמונים. חלק מן החברות שמהן קיבל תא"ל דותן דמי שוחד כלל לא היו כשירות לבצע את העבודות שהוטלו עליהן, אך הוא סיכם עם חברות המוכרות למשרד הביטחון ולצה"ל ומורשות לשמש כספקיות, כי תשמשנה "מסך" להעברת העבודות לחברות שאינן מורשות לכך.

באחד המקרים נכרתה עסקה בין חברה זרה לבין משרד הביטחון להספקת מנועי מטוסים תמורת 250 מיליון דולר. תא"ל דותן קשר קשר עם אחד מעובדיה של אותה חברה, ואותו עובד שכנע את החברה הזרה כי נדרשים ניסויים במנועים וכי עלות הניסויים היא כמעט שמונה מיליון דולר. הניסויים נערכו, אך עלותם הסתכמה בסך של 300,000 דולר בלבד. את היתרה גנבו תא"ל דותן והעובד, שותפו, והעבירו אותה לחשבון מחוץ לגבולות מדינת ישראל. דותן נהג "לייצר" פרויקטים שונים לחיל האוויר ופעל לתקצב אותם על פי תחשיבים מגופים, כדי להזרים כספים לכיסו ולכיסם של שותפיו לעבירה, ובהם קצינים נוספים בחיל האוויר. תא"ל דותן ושותפיו הקימו חברה שעסקה במכירה ובתחזוקה של חלקי מערכות הנעה למטוסים; בהמלצתו - ובלא ידיעת הממונים עליו - קיבלה אותה חברה עבודות ממשרד הביטחון. כמו כן הקים תא"ל דותן שלוש חברות קש, שנועדו לקשור קשר עם חברות המבצעות פרויקטים בעבור חיל האוויר, כדי "לייצר הוצאות". את הכסף לכיסו ה"הוצאות" שלשל, באמצעות פקודיו, לכיסו. פקודיו אף המציאו התכתבויות שנועדו להסביר את הצורך בתשלומים שהועברו. השלל שצבר דותן במשך כשבע שנים הסתכם בכ-12 מיליון דולרים. משנתגלה לדותן כי עלו על עקבותיו, וכי אדם שהיה מעורב ברכש למען ישראל בארצות הברית צפוי לחשוף את מעשי השחיתות בפני שלטונות ארצות-הברית - קשר דותן קשר עם כמה מפקדיו וחבריו לחטוף את אותו אדם ולהעלים את המסמכים שאסף ואשר היה בהם כדי להפיל. הוא אף העביר סך של 50,000 דולר לכיסו הוצאות הפעולה המתוכננת, אך התוכנית לא יצאה לפועל.

במהלך החקירה בעניינו, בשנים 1988-1990, פעל תא"ל דותן לסכל את הליכי החקירה, ובתוך כך הדיח קצינים ונגדים שהיו פקודיו לשבח חקירה, הסתיר מידע, העלים מסמכים ומסר עדויות כוזבות. הוא הועמד לדין בעבירות של לקיחת שוחד, קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, מרמה והפרת אמונים, החזקת מטבע חוץ ללא היתר, קשירת קשר לפשע ושיבוש מהלכי משפט. הוא הודה בהאשמות על פי העובדות שיוחסו לו, במסגרת הסדר טיעון בין שני הצדדים, ונידון ל-18 שנות מאסר, מתוכן 13 שנות מאסר בפועל.

שופטי בית הדין הצבאי המיוחד הדגישו את הדופי המוסרי חסר התקדים בעוצמתו ומעשיו של דותן, ואת עומק הפגיעה בתדמיתו של חיל האוויר ובשמה של המדינה בעיני

אותן חברות זרות שנפגעו, ואף בעיני שלטונות ארצות הברית, והתחבטו בשאלה אם ראוי לכבד את הסדר הטיעון בין התביעה להגנה. הובהר כי את החותמים על הסכם טיעון עם עבריינים מלווה תחושה קשה על כך שאלה זוכים בדרך זו להקלה בעונש; לכך נלווה הקושי להשלים עם הקלה בעונש ל"לוויתן פשע צווארון לבן", שהוליך שולל מערכת שלמה ששמה בו את מבטחה ונתנה בו אמון ללא סייג.

בית הדין הצבאי המיוחד הבהיר כי פשעיו של דותן היו קשים לפענוח משום שהשתרעו על פני שנים וחבוקו יבשות; הוא הצליח ליצור מסכת מורכבת של פרגודים כדי לחפות על עסקאותיו, ולכן ללא שיתוף פעולה מציודו היה חשש כי החקירה לא תגיע לחקר האמת כולה. השיקול הדומיננטי שהנחה את חותמי ההסכם ואת בעלי התפקידים שאישרו אותו היה לקבל מפי דותן את המידע שיאפשר לדעת בביטחון מי הם כל המעורבים במעשי העבירה, ולטפל גם בהם כדי "לטהר את המחנה". בד בבד, היה צריך לנקות מחשד חפים מפשע שנחשדו באופן טבעי, מעצם קרבתם לדותן או מטעמים אחרים. משום כך קבעו שופטי בית הדין כי ההסדר שהושג בעניינו של דותן היה הכרחי בל יגונה ויש לאמצו.

בחודש יוני 1999, לאחר כמעט תשע שנים בכלא, החליטה הוועדה הצבאית לעיון בעונש להפחית מעונשו של דותן ולהורות על שחרורו לאחר שיסיים לרצות שני שלישים מתקופת מאסרו. התנועה למען איכות השלטון וגופים נוספים עתרו לבג"ץ נגד ההחלטה. בפסק דין תקדימי ביטל בג"ץ את החלטת השחרור המוקדם, וקבע כי לצד הערכת הסיכון לציבור ושיקולים של שיקום על הוועדה לשקול גם שיקולים "צבאיים", הנובעים ממהותו ומאופיו של הצבא כארגון המשליט בתוכו אמות מידה היררכיות ונוקשות של התנהגות וציוות.

שופטי בג"ץ הדגישו את הנזק הנורא שגרם דותן לכל אשר סביבו. השופט מ' חשין ז"ל הטעים כי "עונש כבד הוטל על דותן, ואולם עונו כבד מעונשו [...] מעלליו הרעים של דותן הם שהביאו עליו את עונשו והם שמנעו את שחרורו בתום שני שלישים מתקופת מאסרו בפועל" (בג"ץ 3959/99). נשיא בית המשפט העליון דאז, אהרן ברק, דחה את בקשתו של דותן לקיים דיון נוסף בפסק הדין (דנג"ץ 5404/99).

לימים החליטה הוועדה לעיון בעונש כי עונשו של דותן יקוצר בשנה בשל מצב בריאותו.

מ/1/91 התובע הצבאי הראשי נ' תא"ל דותן;
פסק הדין ניתן ביום 27 במרץ 1991; אב"ד: תא"ל פלד;
שופטים: תא"ל מופז, תא"ל עמרם

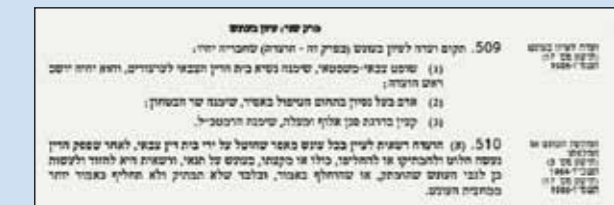
מתוך כתבה בעיתון מעריב, 12 בדצמבר 1990

הוועדה לעיון בעונש

על פי חוק שחרור על תנאי מאסר, מוסמכת ועדת השחרורים להפחית מעונשו של אסיר שנשא לפחות שני שלישים מתקופת מאסרו. בכל הנוגע לעונשי מאסר שהטילו בתי הדין הצבאיים, מוסמכת ועדת השחרורים הצבאית - הוועדה לעיון בעונש - להחליף עד מחצית מעונש המאסר במאסר על תנאי. בראש הוועדה יושב נשיא בית דין צבאי או סגנו, שמינה נשיא בית הדין הצבאי לערעורים, ולצידו יושבים נציגי שר הביטחון - אדם בעל ניסיון בתחום הטיפול באסיר, ונציגי הרמטכ"ל - קצין בדרגת סגן אלוף ומעלה. בחוק נמנו השיקולים שעל ועדת השחרורים לשקול שעה שהיא בוחנת בקשות אסירים להפחתת בעונשם. אסיר לא ישוחרר אלא אם כן שוכנעה הוועדה כי הוא ראוי לשחרור וכי שחרורו אינו מסכן את שלום הציבור. על הוועדה לשקול את הסיכון הצפוי משחרורו של האסיר לרבות למשפחתו, לנפגע העבירה ולביטחון המדינה, את סיכויי שיקומו של האסיר ואת התנהגותו בכלא. כן נקבע, כי על הוועדה לבחון שורה של נתונים, ובהם העבירה שבשלה נושא האסיר עונש מאסר ונסיבותיה, תקופת המאסר שנזרה עליו, נתוניו האישיים ועוד.

הפסיקה הכירה בכך שעל הוועדה הצבאית לשקול גם שיקולים ייחודיים למערכת הצבאית (בג"ץ 6067/11 הפרקליט הצבאי הראשי נ' הוועדה הצבאית לעיון בעונש (2012)). בעניינו של רמי דותן נבחנו שיקולים אלה. בג"ץ עמד על פי חוק שחרור על תנאי מאסר, מוסמכת ועדת השחרורים להפחית מעונשו של אסיר שנשא לפחות שני שלישים מתקופת מאסרו. בכל הנוגע לעונשי מאסר שהטילו בתי הדין הצבאיים, מוסמכת ועדת השחרורים הצבאית - הוועדה לעיון בעונש - להחליף עד מחצית מעונש המאסר במאסר על תנאי. בראש הוועדה יושב נשיא בית דין צבאי או סגנו, שמינה נשיא בית הדין הצבאי לערעורים, ולצידו יושבים נציגי שר הביטחון - אדם בעל ניסיון בתחום הטיפול באסיר, ונציגי הרמטכ"ל - קצין בדרגת סגן אלוף ומעלה. בחוק נמנו השיקולים שעל ועדת השחרורים לשקול שעה שהיא בוחנת בקשות אסירים להפחתת בעונשם. אסיר לא ישוחרר אלא אם כן שוכנעה הוועדה כי הוא ראוי לשחרור וכי שחרורו אינו מסכן את שלום הציבור. על הוועדה לשקול את הסיכון הצפוי משחרורו של האסיר לרבות למשפחתו, לנפגע העבירה ולביטחון המדינה, את סיכויי שיקומו של האסיר ואת התנהגותו בכלא. כן נקבע, כי על הוועדה לבחון שורה של נתונים, ובהם העבירה שבשלה נושא האסיר עונש מאסר ונסיבותיה, תקופת המאסר שנזרה עליו, נתוניו האישיים ועוד.

הפסיקה הכירה בכך שעל הוועדה הצבאית לשקול גם שיקולים ייחודיים למערכת הצבאית (בג"ץ 6067/11 הפרקליט הצבאי הראשי נ' הוועדה הצבאית לעיון בעונש (2012)). בעניינו של רמי דותן נבחנו שיקולים אלה. בג"ץ עמד

עטיפים 509-510 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955

מתוך כתבה בעיתון מעריב, 20 בדצמבר 1990